

KASTAMONU-GÖL EĞİTMEN KURSU'NUN 1940 YILI FAALİYETLERİ

Okt. Dr. Gülşah Eser*

Özet

Türkiye'de cumhuriyet dönemi eğitim-öğretim seferberliğinin yapıtaşlarından birisi de Eğitim Kurşları'dır. Bu kurslar arasında, Kastamonu'da açılan Göl Eğitim Kurşu gerek ilk kurulan Eğitim Kurşlarından biri olmasından gerekse çalışmalar ve faaliyetleri ile diğer Eğitim Kurşları'na örnek ve model oluşturmasından dolayı önemli bir yere sahiptir. Bu makalenin amacı, Göl Eğitim Kurşu'nun Köy Enstitüleri'nin açıldığı tarih olan 1940 yılındaki faaliyetlerini ve eğitim-öğretimini değerlendirerek genelde Köy Enstitüleri sistemi, özelde ise Göl Köy Enstitüsü bünyesindeki işleyişini ortaya koyabilmektir. Makalede metot olarak belgesel-tarihsel metot izlenmiş ve bu çerçevede literatür taramasıyla birlikte arşiv çalışması yapılarak Göl Eğitim Kurşu'nun 1940 yılındaki faaliyetlerinin neler olduğu ve nasıl bir işlerlik içerisinde yürütüldüğü ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Kurşları, Kastamonu, Göl Eğitim Kurşu, Göl Köy Enstitüsü.

Abstract

ACTIVITIES OF KASTAMONU-GÖL INSTRUCTOR COURSE IN THE YEAR 1940

One of the milestones in education campaign of the republican period in Turkey is Village Instructor Training Courses [Instructor Courses]. Among these courses stands Göl Instructor Course in Kastamonu for both being one of the pioneers and setting a sample and model with its studies and activities to other subsequent

* Harran Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, e-mail.
gulsaheser2003@yahoo.com

İlgili çalışma, İstanbul Üniversitesi Araştırma Fonu tarafından desteklenmiştir (Proje No: 3248).

Instructor Courses. The aim of this article is to present Village Institutes in general and particularly running processes of Göl Instructor Course in these Institutes by studying educational activities of this Instructor Course in 1940 when Village Institutes began to appear. The method planned to be employed in this article is reviewing relevant literature in local sources first and then studying archive documents as main source. Therefore; it is aimed to shed light on what the educational activities of Göl Instructor Course in 1940 are and how it was run by authorities within the relevant period.

Key Words: *Village Instructor Training Courses [Instructor Courses], Kastamonu, Göl Instructor Course, Göl Village Institute.*

Giriş

Cumhuriyet döneminde, ilköğretimin yurt çapında yaygınlaştırılması, parasız ve zorunlu hale getirilmesi milli eğitimin en önemli davalarından biri olarak görülmekte ve bu davanın odak noktasını köyler oluşturmaktaydı. Okuma-yazma oranının yükseltilmesi ve eğitim-öğretim seferberliğinde kıır-kent dengesinin sağlanabilmesi adına köylere öğretmen göndermek gerekmektedir. Mevcut öğretmen okullarının mezun sayıları, öğretmensiz kalmış yaklaşık kırk bin köyü öğretmene kavuşturabilecek bir nitelikte değildi. Üstelik cumhuriyetin kuruluşundan başlanarak edinilen kimi deneyimler, şehirdeki okullardan mezun olan öğretmenlerin köylere gitmek istemedikleri, gitseler bile köye ayak uyduramadıkları sonucuna ulaştırmıştı. Köye öğretmen bulma zorluğunun ötesinde, köye istenilen nitelikte öğretmen bulabilme asıl sorunu oluşturuyordu. Köydeki eğitim-öğretim seferberliğinde başarı elde etmenin tek yolu köyün ihtiyaçlarına da yanıt verebilecek bir öğretmen modelinin olabildiğince kısa sürede yetiştirilmesiydi. Bütün bu bileşenler tek bir noktada toplandığında ortaya çıkan soru köy öğretmeninin en kısa zamanda ve nitelikli bir şekilde nasıl yetiştirileceğı idi. Aslında, Maarif Bakanı Saffet Arıkan (10 Haziran 1935-28 Aralık 1938) döneminde ilköğretimde yapılması planlanan köklü değişiklikler İlköğretim Genel Müdürlüğü'nden bir rapor olarak talep edilmişti. Bu rapor, ülkede hızlı bir eğitim seferberliğinin bir an evvel gerçekleştirilmesi gerektiğini ortaya koyuyor ve bu bağlamda, "eğitmen" modeli devreye giriyordu.

Eğitmen projesinin kuramcısı ve uygulayıcılarından olan İsmail

Hakkı Tonguç'a (1893-1960)¹ göre “eğitmen” olarak köye hizmet eden kişi şu vasıfları taşımalıydı:²

1. *Eğitmen namzedi, köy hayatını bütün külliyetiyle yaşayarak*

¹ 1897 yılında Silistre’de Totrakan sancağının Tataratmaca Köyü’nde dünyaya gelen Tonguç, orta halli bir çiftçi ailesinin büyük oğludur. 1913 yılında Silistre Rüştüyesi’ni bitirmiş ve 1914 yılında Kastamonu Öğretmen Okulu’na başlamıştır. 1916 yılında Kastamonu’dan İstanbul Öğretmen Okulu’na nakledilmiş ve bu okulu 1918 yılında bitirerek yirmi kadar arkadaşıyla birlikte Almanya’ya öğrenime gönderilmiştir. 1919 yılının ortalarına kadar Karlsruhe yakınındaki Ettlingen’de öğretmen seminerine devam eden Tonguç, I. Dünya Savaşı’nın bitmesi üzerine 1919’da yurda dönmüş ve Eskişehir Öğretmen Okulu’nun resim-elışleri ve beden eğitimi öğretmenliğine atanmıştır. 1921-1922 yıllarında öğrenimini tamamlamak üzere tekrar Almanya’ya gönderilmiş ve bu sefer yurda dönüşünde Konya Lisesi resim öğretmenliği görevine başlamıştır. Bu okulda ek olarak, resim elışleri ve beden eğitimi derslerini de yürütmüştür. Tonguç; 1924 yılının Nisan ayında Ankara Öğretmen Okulu’da altı ay kadar bir süre görevlendirildikten sonra aynı yılın Ekim ayında Adana Erkek Öğretmen Okulu’na atanmış ve 1926 yılında ise Maarif Vekâleti Levazım ve Alâtdersiyeye Müzesi Müdürü olmuştur. Aynı yıl Bakanlık İnşaat Komisyonu’na üye olarak atanmış ve sonra bu komisyonun başkanlığını yürütmüştür. 1929 yılında ders araçları almak ve incelemeler yapmak üzere İtalya, İsviçre, Fransa, İngiltere, Almanya ve Avusturya’da iki ay süren bir geziye çıkan Tonguç, aynı yılın Aralık ayında Gazi Orta Öğretmen Okulu elışleri öğretmenliğine atanmıştır (ek görev). 1932-33 ders yılında, Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Şubesi’ni kurmuş, 1934-1935 yıllarında aynı Enstitü’nün Müdürlüğüne vekalet etmiş ve 1935 yılının Ağustos ayında İlk Öğretim Genel Müdürlüğü’ne vekaleten atanmıştır. 1938 yılında ilköğretim teşkilâtlarını incelemek üzere Bulgaristan, Macaristan, Yugoslavya, Avusturya ve Almanya’da iki ay süren bir geziye çıkmıştır. 1940 yılında İlköğretim Genel Müdürlüğü’ne asaleten atanan Tonguç, 1946 yılına kadar bu görevi yürütmüştür. 1949 yılında Ankara Atatürk Lisesi resim-elışleri öğretmenliğine atanmış, 1953 yılında emekliliğini isteyerek, 1954 yılında emekli olmuştur. 1954 yılının Temmuz ayında yaklaşık üç ay sürecek bir Avrupa gezisine çıkan Tonguç; Hollanda, Almanya, Avusturya, İsviçre ve İtalya’ya gitmiştir. İsviçre’de Pestalozzi Çocuklar Köyünü inceleyen Tonguç, Ekim ayında yurda dönmüştür. 1958 yılında ise tedavi için Almanya’ya gitmiş, 10 Nisan’dan 27 Mayıs’a kadar hastanede yatmıştır. 19 Haziran 1958’de iyileşmiş olarak yurda dönmüş, bundan yaklaşık iki yıl sonra 24 Haziran 1960’da hayatını kaybetmiştir. 1927 yılında “*Elišleri Rehberi*” başlıklı ilk kitabı basılan Tonguç, 1927-1952 yılları arasında birçok başarılı yayına imzasına atmıştır. Tonguç’un bu başarılı çalışmalarının arasında; *Elišleri Rehberi* (1927), *Mürebbinin Ruhu* (1931), *Resim-Elišleri ve Sanat Terbiyesi* (1932), *İş ve Meslek Terbiyesi* (1933), *Kerschensteiner* (1933), *Almanya Maarifi* (1934), *Köyde Eğitim* (1938), *Canlandırılacak Köy* (1939), *İlköğretim Kavramı* (1946), *Öğretmen Ansiklopedisi ve Pedagoji Sözlüğü* (1952) adlı eserler gösterilebilir. **Tonguç’a Kitap**, İstanbul, Ekin Basımevi, 1961, s. 5-9; İsmail Hakkı Tonguç, **İlköğretim Kavramı**, Ankara, Piramit Yayıncılık, 2004, s. 3-5. İsmail Hakkı Tonguç ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: Engin Tonguç, **Bir Eğitim Devrimcisi İsmail Hakkı Tonguç, Yaşamı, Öğretisi, Eylemi**, İstanbul, Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları, 2009; Güler Yalçın, “İsmail Hakkı Tonguç’u Yaşamak Zamanıdır!”, **Cumhuriyet**, 22.06.2007, s. 2.; Güler Yalçın, “Tonguç, Bağımsızlığımız ve Sorumluluklarımız”, **Cumhuriyet**, 29.06.2009, s. 2.

² Tonguç, **İlköğretim Kavramı**, s. 309.

bilmiş olmalı ve köye bağlanmış bulunmalıdır.

2. *Yaş, bilgi, görüş, anlayış bakımlarından köyde yapacağı işler dolayısıyla karşılaşacağı güçlükleri yenebilecek durumda olmalı, iktidarı her bakımdan köy işlerini başarabilmeye yetmelidir.*
3. *Köye sade, fakat ileri kıymetli bir hayatı sokabilmek için bıkmadan çalışabilmelidir.*
4. *Köyün mecburi tahsil yaşındaki çocuklarıyla yetişkin gençlerine okuma-yazma, hesap ve yurt yaşama bilgileri, mer'i [yürürlükte, geçerlikte olan] pedagojik mütearifelere³ göre öğretebilecek seviyede olmalıdır.*
5. *Köyde, bilhassa eğitim ve tarım işleri gibi genel hayat seviyesini yükseltici işler bakımından devleti temsil edebilecek kudrette olmalı ve bu bakımlardan köylüye rehberlik edebilmelidir.*
6. *Köyün mukadderatıyla kendi mukadderatının ve bunlarla devletin mukadderatının birbirine bağlı olduğunu bilerek çalışabilmelidir.*

Tonguç'un bu ifadelerinde yer alan, eğitimcinin *devleti temsil edebilecek kudrette olması ve eğitimci, köylü ve devletin kaderlerinin birbirine bağlı olması* esasları, eğitimci projesinin basit çaplı bir proje olmadığını göstermektedir.

Tonguç'un görüşlerinin ve eğitimci projesi tasarısının çok da dillendirilmeyen arka planına bakıldığında bu projenin, maarif alanında yapılmış bir atılım olmasının yanı sıra, birçok açıdan devleti zor durumda bırakan toprak ağalığı sistemine karşı oluşturulmuş bir antitezin ilk basamağı olduğu söylenebilir. Öyle ki, toprak ağalığı sisteminin sürdürüldüğü yerlerde köylü halkın eziliyor olmasına bir çözüm olarak köyün bilinçlendirilmesi ve eğitim yoluyla canlandırılması tasarlanmıştır.⁴

³ Mütearife; tanıtılması gerekmeyen söz, belit, aksiyom anlamlarına gelmektedir.

⁴ "Eğitimci deneyinin karşılaştığı bir mesele de toprak ağalığının hüküm sürdüğü yerlerdi. Bu gibi yerlerdeki köylerden eğitimci vasıfları olan namzet bulmak çok zor oldu. Bu yerlerde köylü o kadar ezilmiştir ki kendi yararlarına olacak işlerde hüküm verme kabiliyetini kaybetmişlerdir." Fay Kirby, **Türkiye'de Köy Enstitüleri**, Ankara, İmece Yayınları, 1962, s. 120.

1. Eğitim Kurularının Açılması ve Göl Eğitim Kursu

Eğitim projesinin ön ve arka planlarının oluşturulmasının ardından projenin uygulanmasına geçilmiş; 1936 yılının yaz aylarında ilk kurs, tecrübe mahiyetinde Eskişehir'in Mahmudiye Köyü'ndeki ilkokulda açılmıştır.⁵ Burada açılmasının sebebi ise, Çifteler Çiftliği'nin ve harasının vasıtalarından yararlanmak, oradaki ziraatçı elemandan istifade etmektir. Bu kursa alınan öğretmen adaylarından kursu başarı ile bitirenlere "eğitmen" adı verilmiştir. İlk deneme kursundan olumlu sonuçlar alınınca ertesi yıldan başlanarak Eğitim Kuruları'nın sayıları çoğaltılmıştır.⁶

İlk Eğitim Kursu'nun açılışından bir yıl sonra, 3238 sayı ve 11 Haziran 1937 tarihle kabul edilen *Köy Eğitim Kuruları Kanunu*'yla Eğitim Kuruları projesi yasallaştırılmış ve bu *Kanun*'da, eğitim yetiştirmenin amacı "*Nüfusları öğretmen gönderilmesine elverişli olmayan köylerin öğretim ve eğitim işlerini görmek, ziraat işlerinin fenni bir şekilde yapılması için köylülere rehberlik etmek üzere köy eğitim kuruları istihdam edilir*"⁷ şeklinde belirtilmiştir. Yasanın Meclis'ten geçirilmesiyle birlikte Eğitim Kuruları'nın sayısının çoğaltılmasına karar verilmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin belirli bölgelerinde Eğitim Kuruları açılmasına karar verilmiş ve Batı Karadeniz Bölgesi'nde Kastamonu'nun bölge merkezi olması onaylanarak bu bölgedeki Eğitim Kursu'nun burada açılması planlanmıştır. Kastamonu'nun bölge merkezi seçilmesinin ardından Kurs'un Kastamonu'da nerede açılacağı konusu gündeme gelmiş ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç, Kurs'un açılması için gerekli çalışmalara başlayarak çalışmaları yürütmek üzere bir heyet oluşturmuştur. Bu heyetin içerisinde Tonguç'un yanı sıra Ziraat Vekilliği Köycülük Şubesi Müdürü Raşit Saraçoğlu ve açılması planlanan Eğitim Kursu'nun kurucu

⁵ Çifteler'de açılan bu kurs ve Çifteler Köy Enstitüsü hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Murat Burgaç, "Çifteler Köy Enstitüsü", Bursa, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2004.

⁶ Tonguç, **İlköğretim Kavramı**, s. 306; Niyazi Altunya, **Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış**, İstanbul, Köy Enstitülerini Araştırma ve Eğitimi Geliştirme Derneği (KAVEG), 2009, s. 23.

⁷ Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı, **Köy Enstitüleri ile İlgili Yasalar**, Ankara, 2000, s. 7.

müdürü olacak Süleyman Edip Balkır⁸ yer almış; yapılan çalışmalar sonucunda Öğitmen Kursu'nun Gölköy'deki⁹ Şeyh Ziya Efendi'nin konağında¹⁰ açılmasına karar verilmiştir.

Göl Öğitmen Kursu'nda 1938 yılında başlatılan faaliyetler, 1939 yılında Göl Köy Öğretmen Okulu'nun¹¹ açılmasıyla birlikte bu okulun bünyesinde yürütülmüştür. Bilindiği üzere Köy Enstitüleri'nin kuruluşu olan 17.04.1940 tarihiyle birlikte Göl Köy Öğretmen Okulu'nun yerine bu kez Göl Köy Enstitüsü açılmış ve buradaki Öğitmen Kursu faaliyetleri de Öğitmen Kursları kapatılana kadar (1947) bu kurum içerisinde devam etmiştir. Kursla ilgili bilgilere başta Kurs'un kurucu müdürü Süleyman Edip Balkır'ın eserleri olmak üzere birçok birincil

⁸ 1902 yılında Bursa'da, bugünkü Mustafa Kemalpaşa (eski adıyla Kirmasti) kasabasında doğan Süleyman Edip Balkır, Bizans'a karşı çok önce bu kente iskan edilmiş uç beylerinden Karabey soyundandır. Babası Hacı Mehmet, annesi Hacı Hanife'dir. 1921 yılında Bursa Darülmualimininden mezun olmuş ve Kirmasti ilçesi Koşuboğazı Kariyesinde (köyünde) öğretmenliğe başlamıştır. 1928'de İstanbul ili İlköğretim Müfettişliği'ne atanmıştır. 1937'den başlamak üzere Eskişehir Mahmudiye ve Kastamonu Göl Öğitmen Kursu'nun kurucu müdürlüğünü yapmıştır. 1940 yılında yeni kurulacak Arifiye Köy Enstitüsü Müdürlüğü'ne getirilmiştir. 1946'da İstanbul Teknik Üniversitesi Zat (personel) İşleri Müdürlüğü'ne atanmış ve 1967 yılında yaş sınırından emekli olmuştur. 1978 yılında vefat etmiştir. Süleyman Edip Balkır, **Yeni Hızla Köye Doğru**, İstanbul, Kastamonu Gölköylüler Vakfı Yayınları: 1, 2002, s. 6.

⁹ Gölköy, Kastamonu Merkez'de yer alan bir köyün adıdır. Kurs'un Gölköy'de açılması rastgele bir seçim olmayıp birçok nedenden kaynaklanmaktadır. Bunlardan ilki, Gölköy'de Kastamonu'nun meyvacılığını temsil eden, bütün yurda fidan dağıtılabilecek büyüklükte olan ve bu amaçla çalışan Ziraat Vekâleti'ne ait iki bin dekara yakın büyük bir Fidanlık olmasıdır. Böylece, Kurs'un daha sonra da Köy Öğretmen Okulu'nun burada açılmasıyla meyvacılık ve fidancılık konusunda yardım alınacak ve tatbikat sahası elde edilmiş olunacaktır. İkinci neden, Fidanlık sahasının yanında yani Kurs'un açılmasının planlandığı yerde boş, elverişli ve büyük birçok binanın bulunmasıdır. Bu binaların herhangi birinden yararlanılacağı düşüncesi de buranın seçilmesinde etkili olmuştur. Nitekim bu sahadaki Şeyh Ziya Efendi'nin konağı Kurs için uygun bulunmuştur. Arazinin de elverişli olması üçüncü nedendir. Bunların dışında Gölköy'ün doğal güzellikleri, havasının ve suyunun güzel, arazisinin elverişli oluşu da bu seçimde etkili olmuştur. **Kastamonu-Göl İlköğretmen Okulu Tarihçesi (1938-1955)**, y.y., 1956, s. 4. Ayrıca konuyla ilgili olarak, *Doğrusöz* Gazetesi'nin 29.03.1938 tarihli sayısında Öğitmen Kursu'nun açılacağı yerin güzelliğinin ve her türlü vesaitin bol oluşunun yer seçiminde etkili olduğu yazmaktadır. "250 kişilik Öğitmen Kursu Açılıyor İlköğretim Genel Direktörü ile bir heyet geldi", **Doğrusöz**, 29.03.1938, s. 1.

¹⁰ Şeyh Ziya Efendi'nin konağı o zamanlar kısaca "*Şeyhoğlu Konağı*" olarak ve daha sonra da "*1 Numaralı Bina*" sanyla anılmıştır.

¹¹ "1939 yılı nisanında gölde ikinci Öğitmen yetiştirme kursu açılmıştır. Bu kurs umumi kursların dördüncü devresine tesadüf eder." **Kastamonu-Göl İlköğretmen Okulu Tarihçesi (1938-1955)**, s. 5.

kaynaktan ulaşılabilmektedir.¹²

1.1. Göl Eğitimci Kursu'nun İlk Devresi'nin Faaliyetleri

Göl Eğitimci Kursu'nun açılacağı yer hakkında karar verilmesine rağmen Müdür Balkır'ın Kurs'un yeri hakkında olumlu izlenimler taşıdığı söylemek güçtür. Balkır izlenimlerini ve Kurs'un açılmasıyla ilgili çalışmalarını *Eski Bir Öğretmenin Anıları* adlı eserinde anlatmaktadır:

“Ayağımızın tozile Valinin yanında aldık soluğu. Avni Doğan Bey, uyanık, bilgili, lep demeden leblebiyi anlayan, pişkin, yurtsever ve sapına kadar mert bir yöneticiydi. Umum Müdür, Kastamonu'ya gelişin amacını açıkladı. Eldeki projelere göre Tarım Bakanlığınca 700 kişinin barınabileceği ileri sürülen Gölköy'deki eski Ziraat Mektebi ile Şeyh Ziya Efendi'nin köşkü için bir inceleme izni rica etti... Doğruca kendi haline bırakılmış okul yapısına gittik. Bir de ne görelim? Burası, şöyle yalancıkta dolaşmak için bile içine girilecek bir yer olmaktan çıkmıştı artık. Ana duvarda yukardan aşağı uzanan kalın bir yarık, yanına yaklaşma cesareti bile bırakmıyordu insanda..”

¹² Göl Eğitimci Kursu'nun kuruluşunu ve çalışmalarını anlatan ilk kaynak kitap Kurs'un kurucu müdürlüğünü yapan Süleyman Edip Balkır'ın “*Yeni Hızla Köye Doğru*” (İstanbul, 1939) adlı eseridir. Bu kaynaktan; Kurs'a kayıt olan ilk öğrenciden Kurs'un çalışmalarına kadar etraflıca bir bilgiye ulaşılabilmektedir. Yine Balkır'ın “*Eski Bir Öğretmenin Anıları*” (İstanbul, 1968) adlı eserinden de Kurs'un kurucu müdürü olarak Balkır'ın hatıralarına ve Göl Eğitimci Kursu'na dair aktardığı detaylı bilgilere ulaşılabilmektedir. Bir başka kaynak olarak, Mehmet Saydur ve Hayati Tahsin Yılmaz'ın birlikte hazırladıkları “*Bir Tonguç Okulu Gölköy Enstitüsü*” (İstanbul, 1994) adlı eserde Göl Eğitimci Kursu'nun açılışına, faaliyetlerine, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Kurs'u ziyaretleri gibi birçok konuya değinilmektedir. [İnönü'nün Göl Eğitimci Kursu'nu ve Göl Köy Enstitüsü'nü ziyaretleriyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz.: Gülşah Eser, “Köy Enstitülerinde Bir Öncü: Özgün Arşivi Işığında Göl Köy Enstitüsü” İstanbul İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Danişman: Yrd. Doç. Dr. Aynur Soydan Erdemir, 2011, s. 226-236, Mustafa Eski, **İsmet İnönü'nün Kastamonu Gezileri**, İstanbul, Çağdaş Yayınları, 1995]. Eğitimci Kursları ya da Köy Enstitüleri'ni konu alan birçok bilimsel çalışmaya rağmen müstakil olarak Göl Köy Enstitüsü'nü ve Göl Eğitimci Kursu'nu ele alan bugüne kadar tamamlanmış tek çalışma Gülşah Eser'in “Köy Enstitüleri'nde Bir Öncü: Özgün Arşivi Işığında Göl Köy Enstitüsü” adlı doktora tezidir. Burada Göl Eğitimci Kursu'nun açılışından kapatılışına, faaliyetlerinden sosyal ve kültürel yaşamına kadar birçok konuya arşiv belgeleri ışığında etraflıca değinilmektedir. Böylelikle makalede Göl Eğitimci Kursu'na ait aktarılan bilgiler başta arşiv belgeleri olmak üzere yukarıda sıralanan birincil kaynaklar baz alınarak sunulacaktır.

Biraz sonra Fidanlık'ta çalışan Alman teknisyen geldi yanıma. Tonguç ondan çevrenin fidancılığı ile ilgili bilgiler aldı... Buradan umudu kesince büyük bir bahçe içinde uzaktan saray gibi görünen Şeyh Ziya Efendi'nin yapısına yollandık. Burası da Tarım Bakanlığı'nın malı imiş. Şöyle sağı solu kolaçan ettik. Bakımsız ve güdükleşmiş büyük bir bahçenin bir kısmında sipsivri bir yapı, bunun yanında, artık hayvan barındıracak hali bile kalmamış ahırlar.. Gösterişli evin ortasında baca gibi yükselen ambar, kapısında da av tüfeği kadar heybetli bir anahtar. İşte eldeki projelerin kâğıt üstünde, okul, ahırlar, odalar salonlar.. diye gösterdiği geniş yerler, 700 kişinin barındırılması için ferah ferah yeterli görülen, ama aslında bu sayının yedide birinin bile sığdırılamayacağını barbar bağırarak bir "gerçek"le karşılaşmıştı. Yani bu ilk gezmemizin, tozumuzun toplamı şu idi: Burada öyle 250 kişilik bir eğitimci kursu açılmazdı. "Su yoktu, yol yoktu, yatacak yer yoktu." Hadi, yıldırım hızıyla yataktı, kapı kacaktı, ocaktı, akar suydü.. Daha buna benzer şeyleri sağladık, ama yatacak yeri? İşte öyle çıkılmaz bir yokuş ki ne yapsan para etmez. İşin yoksa, bu çaresizlik içinde boğulmamak için debelen dur."¹³

Balkır, hayal kırıklığı içerisinde olsa da bir an evvel çalışmaya başlamış ve Kurs için gerekli her türlü malzemeyi sağlamaya çalışmıştır. Kastamonu, Çorum, Zonguldak, Sinop, Bolu'dan gelen eğitimci aday fişlerini gözden geçirmiş ve nihayet 05.04.1938 tarihinde Ali Özdemir¹⁴ adlı eğitimci adayını 1 numara ile Göl Eğitimci Kursu'na

¹³ S. Edip Balkır, *Eski Bir Öğretmenin Anıları 1908-1940*, İstanbul, Arı Kitabevi Matbaası, 1968, s. 207-208. Balkır, *Yeni Hızla Köye Doğru* adlı eserinde ise şu betimlemelerde bulunmaktadır: "Ağaçlık bir saha içinde beyaz, büyük bir bina...İşte görebildiğim bu kadar. Göl yok, çam yok, yeşillik yok. Kendimi şöyle bir zorladım. Artık buraya kadar getirdiğim güzel hayalim bile yoktu. Bu benim ilk yıkılışımdı." Balkır, *Yeni Hızla Köye Doğru*, s. 14-15.

¹⁴ Ali Özdemir'in aday fişinde şunlar yazmaktadır: "34 yaşında, 4 çocuğu var. Askerliğini bitirmiş. Okuması ve yazması, yazılı ve ezber hesabı, tarih bilgisi zararsız. Haritadan anlıyor. Mahkûmiyeti yok. 89 dönüm tarlası var. Hayvan besliyor. Köy sanatlarını bilmiyor. Biraz marangozluktan anlıyor." Balkır, *Yeni Hızla Köye Doğru*, s. 25. Eğitimci Kütük Defteri'ne "1" sıra nosu ile kaydedilen Ali Özdemir'in bilgileri ise şu şekilde düzenlenmiştir: Kastamonu Obluk doğumludur. Askerliğini onbaşı olarak yapmıştır. Özdemir evlidir ve 4 çocuk sahibidir. Kendine ait 8 dönüm tarlası vardır. Sebzeçilik ve meyvecilik tarımı yapmıştır. Bildiği zanaat marangozluktur. 05.04.1938 tarihinde Göl Eğitimci Kursu'na kabul edilmiş ve 22.10.1938 tarihinde kursu bitirerek eğitimci olmuştur. *Eğitimci Kütük Defteri 1938*, s. 1.

kaydetmiştir.¹⁵ Yine Balkır'ın eserlerinde aktardıklarından hareketle Göl Eğitim Kursu'nun ilk devresinde bütün adayların Kurs'a gelmeleriyle birlikte toplam aday sayısı 206 olarak belirlenmiştir.¹⁶ Bu eğitim adayları Kızılırmak, Ilgaz ve Karadeniz olmak üzere üç gruba, gruplar da kümeler ayrılmış, her kümenin başına bir öğretmen verilmiş ve öğretim kadrosunda grup şefleri hariç 29 öğretmen yer almıştır. Kızılırmak Grubunun küme bilgileri aşağıdaki gibidir:

Tablo 1.1 Göl Eğitim Kursu'nun Birinci Devresinden Kızılırmak Grubunun Küme Bilgileri

Kümelerin Adı	Kümenin Öğretmeni	Aday sayısı	Adayların Geldikleri İller
Kızılırmak	Kemal Erdem	7	Çorum Merkez
Altıok	Osman Tunçel	7	Çorum Sungurlu
Eti	Süleyman Renda Ziya Özer	10	Çorum Alaca
Yalçın	Münir Aksoy İsmet Tüblek	12	Çorum Merkez
Bizim Küme	Süleyman Dönmez	7	Çorum Mecidözü
Anafarta	Ali Kınak	7	Çorum İskilip

S. Edip Balkır, **Yeni Hızla Köye Doğru**, s. 101; S. Edip Balkır, **Eski Bir Öğretmenin Anıları 1908-1940**, s. 260.

¹⁵ Balkır, **Yeni Hızla Köye Doğru**, s. 24-25. Balkır Ali Özdemir'in Göl Eğitim Kursu'na kaydedilişine bir başka eserinde şu sözlerle değinmektedir: "*Sağdan, soldan millet sökün etti. İlk adayımız Ali Özdemir 5.4.1938 de geldi. Arkadan Çorum'luların tümü katıldı (14.4.1938).*" Balkır, **Eski Bir Öğretmenin Anıları 1908-1940**, s. 217.

¹⁶ Göl Eğitim Kursu'nun mezun sayılarıyla ilgili olarak farklı kaynaklarda farklı sayılar yer almaktadır. Göl Anadolu Öğretmen Lisesi'nin, Göl Eğitim Kursu dönemine ait yayınladıkları öğretmenlerin sayılarını bildirir listelerden 1938'de 208, 1939'da 200, 1941'de 109, 1943'te 68, 1944'te 38, 1945'te 34, 1946'da 30 ve 1947'de 23 öğretmenin Göl Eğitim Kursu'nu bitirdiği bilgisine ulaşılmıştır. 'Çevrimiçi', <http://www.golaol.k12.tr/>, erişim tarihi 24.07.2012. 1942 yılında kaç adayın Kurs'u bitirdiğine dair herhangi bir kayda ulaşılamamakla birlikte, o yıl Eğitim Kursu'nun faaliyet gösterdiği bilinmektedir. [**Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitim Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Öğretim Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 1529 sayılı ve 27.08.1942 tarihli rapor**, s. 8]. Kastamonu-Göl İlköğretim Okulu Tarihçesi'nde (1938-1955) 1938'de 198, 1939'da 185, 1940'da 109, 1941'de 105, 1943'te 64, 1944'te 35, 1945'te 28, 1946'da 31, 1947'de 23 öğretmen mezun olmuş ve böylece mezun olan öğretmen sayısı 778 olarak belirlenmiştir. Bu kaynakta da 1942 yılında mezun olan öğretmen sayısı 0 olarak görülmektedir. (**Kastamonu-Göl İlköğretim Okulu Tarihçesi (1938-1955)**, s. 2]. Kurs'un ilk mezun sayısının 206 olduğu ise çeşitli kaynaklarla teyit edilmiştir. Bkz.: aş. 28. dipnot.

Kurs'taki ikinci grup Ilgaz grubudur ve grubun şefi Sabri Bahşi'dir. Bu gruptaki eğitimci adaylarının tamamı Kastamonu'dandır. Ilgaz grubuna ait küme bilgileri Tablo 1.2'de sunulmuştur:

Tablo 1.2 Göl Eğitimci Kursu'nun Birinci Devresinden Ilgaz Grubunun Küme Bilgileri

Kümelerin Adı	Kümenin Öğretmeni	Aday sayısı	Adayların Geldikleri İller
Ilgaz	Tevfik Çetin	12	Kastamonu Merkez
Barbaros	İsmail Ünal	11	Kastamonu Taşköprü
Ankara	Rasim Bıyıklı	10	Kastamonu Daday
Karadeniz	Celâl Okay	8	Kastamonu İnebolu
Oğuz	Refet Tan	11	Kastamonu Araç
Çankaya	Baha Kök	8	Kastamonu Merkez
Bozkurt	İbrahim Ergin	8	Kastamonu Cide
Tınaztepe	Kâmil Erkan	10	Kastamonu Merkez

S. Edip Balkır, **Yeni Hızla Köye Doğru**, s. 101; S. Edip Balkır, **Eski Bir Öğretmenin Anıları 1908-1940**, s. 261.

Üçüncü ve son grup olan Karadeniz grubunun şefi Hikmet Bozkurt'tur. Bu grubun adayları Sinop, Bolu ve Zonguldak illerinden seçilmişlerdir. ve gruba ait küme bilgileri Tablo 1.3'te verilmiştir:

Tablo 1.3 Göl Eğitimci Kursu'nun Birinci Devresinden Karadeniz Grubunun Küme Bilgileri

Kümelerin Adı	Kümenin Öğretmeni	Aday Sayısı	Adayların Geldikleri İller
Kocatepe	Hüseyin Dinçer	6	Sinop Merkez
Kılıçaslan	Hasan Göksu	8	Sinop Boyabat
Sümer	Muammer Günöz	8	Sinop Merkez
İnönü	Fahri Tekindor Hıfzı Kök	10	Bolu Merkez
Sakarya	Ahmet Bayraktar Yunus/Yusuf? Yaman	11	Bolu Düzce
Dumlupınar	İsmail Oral	9	Bolu Gerede
Yeşilabant	Niyazi Aydın	6	Bolu Mudurnu
Aras	Kâzım Tunçer Cevat Akalınlı	8	Zonguldak Bartın ve Devrek
Karaelmas	Mehmet Çatbaş	6	Zonguldak Safranbolu
Akıncı	Ahmet Aka	6	Zonguldak Ereğli

S. Edip Balkır, **Yeni Hızla Köye Doğru**, s. 101; S. Edip Balkır, **Eski Bir Öğretmenin Anıları 1908-1940**, s. 261.

Tablo 1.1, 1.2 ve 1.3'ten hareketle, Göl Eğitim Kursu'nda eğitmen yetiştirme işinin grup ve küme yöntemleriyle yapıldığı ve grupların illere göre belirlendiği sonucuna ulaşılmaktadır. Her grubun başına bir grup şefi ve grupların da kümelere ayrılarak kümelerin başına da en az bir öğretmen verilmesi ise, eğitim-öğretimin Kurs'ta sistemli bir şekilde ve kalabalık bir kadro ile yapıldığını göstermektedir.

Göl Eğitim Kursu'nda belirtilen öğretim kadrosu ve kümelerle, eğitim-öğretim faaliyetlerinin yanı sıra ziraat ve inşaat çalışmaları da başarıyla takip edilmiştir. Ziraat çalışmaları kapsamında, gerekli işbölümü yapılarak Ziraat Vekilliği'nin ve öğretmenlerin alınmasına lüzum gördükleri malzeme ve vasıtalar tamamlanarak ziraat işleri yürütülmüştür. Osman Tunçel'e tarla ziraati ve ziraat aletleri, Kemal Erdem'e bahçe ziraati, Niyazi Aydın'a meyva bahçivanlığı, fidancılık ve ağaçlama, Ali Kınak'a bağcılık ve şarapçılık, Kâzım Tunçer'e zootekni, Baha Kök'e arıcılık, Tevfik Çetin'e ise sütçülük ve tavukçuluk dersleri verilmiştir.¹⁷ Bu derslerle birlikte eğitmen adaylarının gittikleri köylerde ziraat alanı içerisindeki teknik işleri de başarılı bir biçimde yürütmeleri hedeflenmiştir.

İnşaat işleri kapsamında; 1 mutfak¹⁸, 1 el yıkama yeri¹⁹, 1 hamam²⁰, 1 helâ²¹, 1 kantin, 1 okul binası²², 1 kümes ve 1 atölye²³ olmak üzere

¹⁷ Balkır, **Yeni Hızla Köye Doğru**, s. 77.

¹⁸ Süleyman Edip Balkır, *Yeni Hızla Köye Doğru* adlı eserinde öğretmenlerin meydana getirdikleri yapılardan önce Kurs mutfağını anlatmaya başlamıştır: “Önce mutfaktan başlayalım. Güzel bir fırın böreğimizi, tatlımızı pişiriyor. İki büyük gözlü ocak. Yan tarafta beton- dan bir bulaşık teknesi. İleri tarafta yine betondan iki masa. Büyük bir et dolabı. İçinde su tertibatı da tamam.” Balkır, **a.g.e.**, s. 36.

¹⁹ “El yıkama yerinde musluklardan birisini açalım. Nasıl, su tazyikli gibi geliyor değil mi?” **A.e.**

²⁰ Süleyman Edip Balkır, Eğitim Kursu'nun hamamına dair şu betimlemelerde bulunmuş- tur: “Hamamımıza girelim. Burası soyunma yeri. Aynası, takunyası hazır. Sizi iyice yordum, isterseniz şöyle temizce bir yakanın da dinlenin. Görüyorsunuz ya on iki kurnası var. Altta musluklar sıcak su musluğu. Aydınlığı bol, oturacak yerleri rahat...Burada 24 kişi birden yıkanabiliyor. Her hafta yanyor.” **A.e.**, s. 37.

²¹ “Helâlarımız baştan başa betondur. Hem de çok muntazam ve temizdir. Kapılarını ce- vizden zannetmeyin. O kadar bol keseden atacak vaziyetimiz yok. Bizim Şinasi'nin icadı. Bu ceviz taklidi, yarım kilo “Pazaralman”ın başına geldi. Gerçekten de tıpkı ceviz.” **A.e.**

²² Balkır, okul binasının çerçevesini şöyle çizmektedir: “Üst katta 75 kişi alacak iki yatak- hanesi, birinci katta 50 kişilik iki dershanesi, 4 odası var.” **A.e.**, s. 70.

²³ Balkır, atölyenin işlevlerini “Geniş, ferah bir tahta ve mukavva işleri, bir maden işleri yeri, iki direğe tutundurulmuş betondan bir sundurma. (Burada motorlu hızar var).” ifade-

toplam 8 yapı eğitimci adayları tarafından yapılmıştır.²⁴ Bu yapıların vücuda getirilmesinde asıl önemli olan yapıların temel taşı olan tuğlaların eğitimci adayları tarafından üretilmiş olmasıdır. Kurs civarında tuğla bulmanın zorluğu, bulunsa bile fiyatının pahalı olması ve istenilen sayıda sipariş verilememesi gibi nedenler tuğlanın dışardan alım yoluyla değil de eğitimci adayları tarafından el emeğiyle fırında pişirilerek yapılması fikrini gündeme getirmiş ve bu fikir hemen uygulamaya konulmuştur. Eğitimci adaylarından ikisinin daha önce Ankara'da on sene kadar tuğla harmanında çalışmış olmaları işleri kolaylaştırmış²⁵ ve çalışmalara başlanmıştır.

Göl Eğitimci Kursu'nun faaliyetlerini salt eğitim-öğretim ya da yapı işleri olarak değerlendirmemek gerekir. Kurs bünyesindeki sosyal yaşam da son derece hareketli seyretmiştir. Balkır, Kurs'un hafta sonu eğlencelerini şu sözlerle aktarmaktadır:

“Her hafta sonu kursun bayram günü oluyordu. Üç lüks lâmbasile aydınlatılan çadırların avlusu, kenarlarına banklar sandalyeler sıralanarak hazırlanır; her ilin eğitimci adayları, marifetlerini burada gösterirlerdi. Asıl coşkuluk, Çorum'lular halaylarını çekerken başlar, taşardı. Onların kendilerinden davulcusu, zurnacısı da tamamı. Birbirinden atik, tığ gibi oniki delikanlı elele verdi mi vücutlarda, bacaklarda, ayaklarda, sanki bir kişininmiş gibi, aynı ölçülerdeki kıvrak hareketler akıp gider; seyircileri de coşkuluklarının peşine takıp götürürdü. Bir başka il, köy gelenekleri; daha öbürü, köy okulu üstüne hazırladıkları meydan oyunlarını ortaya koyar, vakit geçirilirdi. Böylece hem yorgunlukları dinlendirici etkisi, hem de düşündürücü örnek yönleriyle bir bakıma haftalık programın uzun ve renkli bir dersi olurdu bu eğlenceler.”²⁶

leriyle anlatmıştır. A.e., s. 71.

²⁴ A.e.

²⁵ Balkır, **Yeni Hızla Köye Doğru**, s. 45-48.

²⁶ Balkır, **Eski Bir Öğretmenin Anıları 1908-1940**, s. 277. Süleyman Edip Balkır, bu eğlencelerle ilgili olarak bir başka eserinde şunları ifade etmektedir: “Eğitmenler her hafta Cumartesi gününü ipe çekerler. Çünkü o gün eğlenceleri vardır. Bu tatlı gece, onlarla beraber bizim de bir hafta içinde biriktirdiğimiz yorgunlukları siler, götürür. Davul, zurna başta. Davul güm! Diye ilk haberi verdiği, zurna da buna yoldaşlığa başladığı zaman etrafa, çadırlarda kimse kalmaz. Meydanda banklardan geniş bir daire yaparlar. Başlarlar eğlenmeye. Neler yapmazlar?... Bakın bir gecenin eğlencesini anlatayım. Üç büyük lüksün bol ışıkları altında beyaz, geniş bir insan halkası, etrafın koyu yeşilliğinde sanki bir kenar

Balkır'ın yukarıdaki ifadelerinden anlaşıldığı üzere, Göl Eğitim Kursu'ndaki eğitim adaylarının hafta sonu eğlencelerinde almış oldukları görevler, adayların geldikleri illere göre düzenlenmiştir. Bundan amaçlanan, eğitim adaylarının kendi hemşerileriyle birlikte kendi yörelerinin gelenek, görenek ve eğlence unsurlarını ortaya koymalarını sağlamak olmalıdır. Böylece Kurs bölgesine giren beş ilin sosyo-kültürel yapısından örnekler sergilenmiş ve her eğitim adayı da diğer iller hakkında izlenimler elde etmiştir.²⁷

Böylece Göl Eğitim Kursu'nun birinci devresi 21 Birinciteşrin 1938 (21 Ekim 1938) tarihinde veda töreni yapmış ve Kurs'u bitiren 206 eğitimci²⁸ ertesi gün dağılarak köylerine gitmişlerdir.²⁹

2. Göl Eğitim Kursu'nun 1940 Yılı Faaliyetleri

Göl Köy Öğretmen Okulu bünyesindeki Göl Eğitim Kursu'nun 1940 yılı faaliyetlerine ve eğitim-öğretime 01.04.1940 tarihinde başlaması planlanmıştır.³⁰

Kursun açılışından bir ay kadar sonra, Mayıs ayı itibariyle 47'si Kastamonu, 35'i Çankırı, 20'si Çorum, 19'u Zonguldak ve 27'si Sinop'tan olmak üzere 148 eğitim adayı kursta yer almıştır. Sinop, Zonguldak ve Çorum'dan yeteri kadar eğitim adayı gelmediği için Kastamonu ilinden 12 aday fazla alınmış ve bu adaylar 11 kümeye

zırhı çekmiş gibi uzaktan ne güzel görünüyor. Şu kıyıda davulcu coşmuş. (Güm!)lerin temposuna uydurduğu kıvrak sıçrayışlarıyla herkesin içini oynatmaya çalışıyor. Zurna da ona güç veriyor ve galiba şöyle söyleniyor: -Ne duruyorsunuz? Haydi fırlayın, oynayın! İşte Çorumlular. 12 kişi el ele vermişler, halay çekiyorlar. Gittikçe kendilerinden geçiyorlar ve biz, hepimiz de onların çevik hareketlerinin ölçülü oynaklığına dalmışız. Tam yarım saat hiç kimse gözlerini başka yere çeviremiyor. Bittiyor ve aklış..." Balkır, **Yeni Hızla Köye Doğru**, s. 133.

²⁷ Gülşah Eser, **a.g.t.**, s. 202.

²⁸ 1938 tarihli *Eğitmen Kütük Defteri*'nde 209 adayın kaydı bulunmaktadır. Fakat bu adaylardan Mahir Çalkazan, sağlık durumundan dolayı 01.09.1938 tarihinde kurstan ayrılmıştır. **Eğitmen Kütük Defteri 1938**, s. 9. Nuri Yanaz 24.05.1938 tarihinde Kurs'u terk etmek suretiyle ayrılmıştır. **A.e.**, s. 11. Ahmet Yılmaz ise 25.07.1938 tarihinde İnzibat Komisyonu Kararı ile Kurs'tan ayrılmıştır. **A.e.**, s. 42. Böylece 1938 yılında Göl Eğitim Kursu'nu bitiren eğitimcilerin sayısı S. Edip Balkır'ın da belirttiği gibi 206 olarak teyit edilmiştir.

²⁹ "Eğitmen Kursunda Cuma Günkü Tören", **Doğrusöz**, 25 Birinciteşrin 1938, s. 2.

³⁰ Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitim Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 302 sayılı ve 02.05.1940 tarihli rapor, s. 1.

ayrılarak her bir küme bir öğretmen idaresine verilmiştir.³¹ Esasında, Eğitimci Kursları'nda her kümenin başına bir öğretmen, bir ziraat okulu mezunu ziraat teknisyeni ve bir de Yapı Usta Okulu mezunu inşaat öğretmeni görevlendirme takip edilen bir prensip olmuştur.³² Bu devredeki öğretim kadrosuna ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir:

Tablo 2.1 Göl Eğitimci Kursu'nun 1940 Yılı Öğretim Kadrosu

Adı-Soyadı	İşi	Başladığı tarih	Ayrıldığı tarih
Cemil Gelgeç	Eğitim şefi	24.04.1940	01.11.1940
Sabri Bahşi	Grup şefi	24.04.1940	12.06.1940
Ahmet Altıntaş	Grup şefi	27.07.1940	26.10.1940
Sadık Gönültaş	Öğretmen	24.04.1940	26.10.1940
H. Atf Gökse	Öğretmen	24.04.1940	09.06.1940
Abdullah Erol	Öğretmen	24.04.1940	12.06.1940
Hüseyin Tekin	Öğretmen	24.04.1940	28.10.1940
Müslim Alpman	Öğretmen	24.04.1940	28.10.1940
Hüseyin Bulut	Öğretmen	25.04.1940	28.10.1940
Tahir Barutçu	Öğretmen	26.04.1940	26.10.1940
Bahri Sezen	Öğretmen	26.04.1940	28.10.1940
Salih Güngör	Öğretmen	24.04.1940	30.07.1940
Hilmi Bilginer	Öğretmen	24.04.1940	31.10.1940
Kerim Toker	Öğretmen	29.04.1940	10.06.1940
Hayri Duman	Öğretmen	02.05.1940	28.10.1940
Bekir Atabek	Öğretmen	02.05.1940	27.06.1940
Rahmi Özerkan	Öğretmen	26.08.1940	26.10.1940
S.Zeki Yılmaz	Öğretmen	26.08.1940	26.10.1940
Zeki Sadin	Öğretmen	30.08.1940	26.10.1940
Süleyman Ekinci	Ziraat eğitim şefi	24.09.1940	31.10.1940

Bu liste göstermektedir ki, kurs bünyesinde 1 eğitim şefi, 1 ziraat şefi, 2 grup şefi ve on altı öğretmen olmak üzere toplam 20 kişi öğretim kadrosunda yer almıştır.

Ağustos ayına gelindiğinde eğitimci adaylarının sayısında azalma görülerek genel mevcut 122'ye düşmüştür. Bu 122 adayın 34'ü Kas-

³¹ Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitimci Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 88 sayılı ve 07.06.1940 tarihli rapor, s. 1.

³² Filiz Yel, "Atatürk Döneminde Köy Eğitimciliği", İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Dr. Leyla Kırkpınar, 2008, s. 47.

tamonu'dan, 27'si Çankırı'dan, 26'sı Sinop'tan, 19'u Zonguldak'tan ve 16'sı da Çorum illerindedir. 148 olan aday sayısının 122'ye düşmesindeki temel nedenlerden biri adayların büyük bir çoğunluğunun askere çağrılmasıdır. Buna göre 31.08.1940 tarihine kadar askere alınanlara ait bilgiler aşağıdaki gibidir:

**Tablo 2.2 Göl Eğitim Kursu'nda
1940 Yılında Askere Alınan Eğitim Adayları**

Numarası	Adı-Soyadı	Vilayeti
3	Şevki Öztürk	Çankırı
13	Rıza Yıldız	Çankırı
16	Hüseyin Şimşek	Çankırı
20	Ahmet Sayar	Çankırı
78	Mehmet Ali Gümüş	Çankırı
121	Şaban Yalçın	Çankırı
31	Ali Kırış	Sinop
37	Mehmet Hızarcı	Kastamonu
38	Ömer Yardımcı	Kastamonu
40	Mahir Usta	Kastamonu
43	Osman Ustaoglu	Kastamonu
55	Ömer Özdamar	Kastamonu
113	İhsan Tümer	Kastamonu
125	Mehmet Çalışkan	Kastamonu
131	Tahsin Şimşek	Kastamonu
140	Ali Tatlısöz	Kastamonu
142	Hüseyin Özdemir	Kastamonu
145	Bayram Kaba	Kastamonu
147	Hüseyin Şekerci	Kastamonu
87	Mustafa Yılmaz	Çorum
94	Seydi Bilgin	Çorum
98	Salim Baloğlu	Çorum

Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitim Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 668 sayılı ve 10.09.1940 tarihli rapor, s.1.

Eğitim adaylarının sayısındaki azalmanın diğer nedenleri ise mazeretsiz bir şekilde kursa devam etmemek ve askere çağrılma bahanesiyle kursu terk etmek olarak sıralanabilir. Bu sebeplerle kurstan ayrılanların tablosu aşağıdaki gibidir:

Tablo 2.3 1940 Yılında Göl Eğitimci Kursu'nda Askere Çağırılma Dışındaki Nedenlerle İlişik Kesenlere Dair Bilgiler

Adı-soyadı	Vilayeti	İlişik kesme nedeni
Halid Aşlakçı	Kastamonu	Mazaretsiz 38 gün kursa devamsızlık sonucu Kurs İnzibat Komisyonu tarafından ilişkisi kesilmiştir.
Mehmet İpek	Çankırı	Askere çağırılma bahanesiyle kursu terk
Yunus Çayır	Çankırı	Askere çağırılma bahanesiyle kursu terk
Şükrü Demir	Çorum	Askere çağırılma bahanesiyle kursu terk

Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitimci Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 668 sayı ve 10.09.1940 tarihli rapor, s.1.

Eğitimci adaylarının sayısındaki düşüşten dolayı küme sayısı da azaltılmış, bu kez eğitimci adayları 9 kümeye ayrılarak her kümeye 14-15 kişi düşmüştür.³³ Bu eğitimci adaylarının kursa başlamalarından itibaren giyim-kuşamları oldukça eski olduğu halde bir ay sonra dahi bu adaylara iç ve dış elbiseleri verilememiş, sadece birer kat çamaşır ve Mayıs ayı için ikişer lira harçlık dağıtılmıştır.³⁴ Ağustos ayına geldiğinde ise eğitimcilere verilen çamaşır iki katı bulmuş, bunun yanı sıra birer iş elbisesi, birer ayakkabı dağıtılmış ve Yerli Mallar Pazarına da birer yün elbise ısmarlanmıştır.³⁵ Kurs'un açıldığı dönemin savaş yıllarına denk geldiği dikkate alındığında, yine de ilerleyen zamanlarda eğitimci adaylarının ihtiyaçlarının büyük bir kısmının karşılanabilmiş olması dikkate değerdir. Başka bir açıdan bakıldığında bu adayların Enstitü öğrencileriyle eşdeğer konumda tutulduklarını da belirtmek gerekir. Örneğin, Enstitü ve kurs yemek listeleri tamamen aynıdır. *“Zaman zaman bolca olmak ve yanına hoşaf, salata gibi ilaveler yapılmak suretiyle”* öğünlerde birer kap yemek verilmiştir.³⁶

³³ Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitimci Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 932 sayı ve 15.11.1940 tarihli rapor, s. 1.

³⁴ Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitimci Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 88 sayı ve 07.06.1940 tarihli rapor, s. 3.

³⁵ Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitimci Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 668 sayı ve 10.09.1940 tarihli rapor, s.2.

³⁶ Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitimci Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 88 sayı ve 07.06.1940 tarihli rapor, s. 2.

2. 1. Göl Eğitimci Kursu'nun Öğretim Programı³⁷

Eğitimcilerin görevlendirilecekleri köy okullarında ilköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıfları okutacakları göz önünde bulundurulduğunda özellikle genel kültür derslerini çok iyi bilmeleri gereği ortaya çıkıyordu. Birçok eğitimcinin gideceği köyde halihazırda bir okul binasının dahi olmaması bu adaylara inşaatçılık, yapıcılık bilgilerinin ve toprakla da uğraşarak hem geçimini sağlayacak hem de köylüye rehberlik edecek olması eğitimci adaylarına ziraat derslerinin okutulmasını gerektirmiştir. Bu bağlamda, Kurs'un açıldığı Nisan ayından Haziran ayına kadar eğitimci adaylarına Türkçe, aritmetik, yurt-yaşama ve ziraat dersleri verilmiştir. Bu derslerde işlenen konular aşağıdaki gibidir:

Tablo 2.4 Nisan-Haziran 1940 Tarihlerinde Göl Eğitimci Kursu'nda İşlenen Dersler

Dersler	Konular
a. Türkçe	Temel harfler Birinci yıl kitabının bitirilmesi
b. Aritmetik	Milyonlara kadar yazdırma Bine kadar rakamlar arasında yazılı, sözlü toplama ve çıkarma işlemi Bazı ölçüler ve paralar
c. Yurt-yaşama	Millet, hükümet, istiklal mefhumları kavratılmış, cumhuriyet istibdat idarelerinin mukayeseleri yapılmış, cihan harbi, kurtuluş savaşı Muhtelif arazi şekilleri Coğrafi mefhumlar Kroki, plan, makyas Köyde aile, ailede iş bölümü, köy idaresi, köyün bağlı olduğu merkezler İnsan gövdesinin başlıca kısımları Sindirme, dolaşım, soluk aygıtları Köyün temizliği, içme suları Besinler
d. Ziraat	(zamana sığındığı kadar işlenmiştir) Bahçe ve tarla ziraati Fidancılık Hayvan bakımı Arıcılık

Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitimci Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 88 sayılı ve 07.06.1940 tarihli rapor, s.1-2.

³⁷ Eğitimci Kurslarının öğretim programları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı, **Köy Enstitüsü Programları**, Ankara, 2004, s. 108.

Tablo 2.4'ten hareketle, özellikle ziraat dersleri incelendiğinde bu alanda bahçe ve tarla ziraati, fidancılık, hayvan bakımı ve arıcılık derslerinin olduğu görülmektedir. Eğitimci Kursları projesinin salt maarif alanına yönelik olmayıp ziraat alanına da yönelik olduğu dikkate alındığında, köylerde ziraatin gelişmesinde ve bir eğitim ekonomisi oluşturulmaya çalışılmasında Eğitimci projesinin adeta bir basamak görevi gördüğü göze çarpmaktadır. Arıcılığın, özellikle Ilgaz Dağları'nın yeşil ve çiçekli yapısından dolayı Kastamonu'ya uygun ve revaçta olan bir etkinlik olması gerek Göl Eğitimci Kursu gerekse Göl Köy Enstitüsü öğretim programında bu dersin üzerinde önemle durulmasını gerektirmiş ve böylece mezun eğitimci ya da enstitülünün bu uğraşla ekstra bir gelir sağlayabilmesi ve arıcılık mesleğinin köylerde doğru ve etkin bir uygulama alanı bulması amaçlanmış olmalıdır.

Yine Göl Eğitimci Kursu'nun 1940 yılı Haziran ayı içerisinde işlediği konulara bakıldığında arıcılık konusunun detaylıca işlendiği ve meyvecilik konusunun da programa alındığı göze çarpmaktadır. Haziran ayı boyunca okutulan dersler ve konuları ise aşağıdaki gibidir:

Tablo 2.5 Haziran 1940'ta Göl Eğitimci Kursu'nda İşlenen Dersler

Dersler	Konular
a. Okuma	İkinci yıl okuma kitabına başlanması Temel harflerin tamamen öğretilip, küçük harflere geçilmesi
b. Aritmetik	Paralar Ağırlık ölçüleri Milyonlara kadar toplama ve çıkarma Binlere kadar çarpma Bölmenin esası Kare ve dikdörtgen
c. Yurt ve yaşama	Cumhuriyetin ilanı Anadolunun büyük inkılaptan önceki tarihi Dünyanın nasıl meydana geldiği Tarih, kroki, harita, mikyas, harta okuma Türkiye'nin nüfusu, büyük şehirler ve nüfusları Soluk ve dolaşım aygıtlarının sağlığını koruma Beyin ve sinirler Muhtelif besinler Alkol ve tütünün zararları Köyde aile, köyde iş bölümü Kanunlar

d. Ziraat	Nadas ve ehemmiyeti Gübre ve neveleri ve gübreleme şekilleri Münavebe ve önemi Tohumluk ve önemi
e. Hayvan bakımı	Sığırlar ve üretilmeleri Gebe ve yeni doğurmuş hayvanların bakımı Buzağuların beslenmesi Memleketimizde ve yabancı memleketlerde tanınmış koyun cinsleri Tavuk ve hindinin bakımı ve iktisadi önemi Kümesin yapılışı
f. Arıcılık	Arı cinsleri Arıcılıkta dikkat edilecek hususlar Kovanın muayene tarzı Ana arının yumurtlaması ve bu yumurtanın safahatı Kovanları kışa hazırlamak ve kışlatmak usulleri
g. Meyvecilik	Sürgün göz aşıları Aşı maktalarına nakledilen fidanların bakımı Taç teşkili Meyve ağaçlarını seyreltme Meyve bahçesinin ve fidan çukurlarının hazırlanması Fidanların dikilmesi

Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitim Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekâleti İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 444 sayı ve 08.07.1940 tarihli rapor (Eğitmen Kursunun Haziran 1940 ayına ait çalışma raporu), s. 1-3.

Eylül ayına kadar eğitim adaylarının sayısında her ne kadar hızlı bir düşüş yaşansa da derslerde epey bir yol katedilmiştir. Üstelik, eğitim sayısının azalması olumlu sonuçlar da doğurmuştur. Öncelikle öğretmenlerin eğitim adaylarıyla daha yakın ve daha sık ilgilenebilmelerine olanak sağlanmıştır. Daha önemli olarak, zayıf olan eğitim adayları belirlenerek bunlardan ayrı bir küme oluşturulmuş ve hususi bir programa tabi tutulmaları sağlanmıştır. Bu program dahilinde kültür derslerinin saatleri arttırılmış ve zayıf öğrencilerin iyi durumda olan öğrencilere yetişmesi amaçlanmıştır.³⁸ Buna göre, kursta Eylül ayına kadar işlenen ders konuları şu şekildedir:

³⁸ Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitim Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 668 sayı ve 10.09.1940 tarihli rapor, s.2.

**Tablo 2.6. Nisan-Eylül 1940 Tarihlerinde
Göl Eğitimci Kursu'nda İşlenen Konular**

Dersler	Konular
a. Okuma	Birinci ve ikinci yıl kitaplarının bitirilmiş, üçüncü yıl kitabı verilmiştir.
b. Yazı	Bitişik harflerin öğretilmesine geçilmiştir.
c. Aritmetik	Yüzde hesapları, kooperatif hesapları, istatistik işleri ve hacim ölçülerine geçilecektir.
d. Yurt ve yaşama	Dünyanın şekli ve hareketleri, karalar ve denizler, küre üzerinde Türkiye konularına geçilecektir.
e. Tarih	17. ve 19. yüzyıllar arasında Osmanlı İmparatorluğu, Cihan Harbi ve Kurtuluş Savaşı okutulacaktır.

Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitimci Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 668 sayılı ve 10.09.1940 tarihli rapor, s.2.

Tablo 2.6' da belirtilen derslerin yanı sıra; tabiat, yurt ve sağlık bilgisi müfredatı bitirilerek 16 Eylül'den sonra eğitim bilgisi dersine başlanması planlanmıştır. Ziraat ve hayvan bakımı konuları oldukça ilerlemiştir. Kursun bittiği tarihe gelindiğinde müfredat konuları tamamlanmıştır. Her kümenin ayrı ayrı ve 14'er saat örnek ders görmesi sağlanmıştır. Uygulama olarak, eğitimci adaylarına eğitimci köy okulları gösterilmiş ve bu okulların çalışmaları hakkında konuşmalar yapılmıştır. Serbest konuşmalar esnasında bilhassa köyde işe nasıl başlayacakları, ne gibi yollardan yürüyecekleri, başarılı olmak için ne gibi çarelere başvuracakları anlatılmıştır.³⁹ Özellikle ziraat derslerinde eğitimci adaylarına, tarla ve bahçelerde çeşitli ziraat çalışmaları yaptırılmış ve bu çalışmalarda özellikle yeni örneklerle kendi köylerindeki işleyiş tarzları arasındaki farklar belirtilerek bunların sebep ve sonuçları üzerinde durulmuştur.⁴⁰ Ayrıca adaylara, fidan yetiştirme, fidan aşılama, köylerinde şimdiye kadar yapılmayan fakat yapılması mümkün olan hububat ve sebzeler hakkında bilgi verilerek, bunların

³⁹ Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitimci Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 932 sayılı ve 15.11.1940 tarihli rapor, s. 1.

⁴⁰ Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitimci Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 932 sayılı ve 15.11.1940 tarihli rapor, s. 1-2.

yetiştirilmesi ve bakılmasını sağlayacak donanım verilmiştir.⁴¹ Bu bağlamda, özellikle ziraat derslerinin uygulamalı olarak yapılabilmesi için tedbir alınmış, kümelere yetecek miktarda alet ve edavat sağlanmıştır. Kitap olarak, Ziraat Vekaleti Neşriyatından “*Kurs Ziraat Dersleri*” kitabının üç cildi de gönderilmiş ve öğretmen adaylarına dağıtılmıştır.⁴² Ağustos ayına gelindiğinde ise, ilkokul son sınıf kitaplarından bir miktar satın alınmıştır.⁴³

Şunu da belirtmek gerekir ki, öğretmen adaylarına sadece genel kültür dersleri ve ziraat çalışmaları değil inşaat/yapıcılık bilgisi de verilmiştir. Hatta, bu devrede öğretmen adayları inşaatta sadece amelî işlerini yapmakla kalmamış, yapıcılığa ait işleri ve basit planları da öğrenerek, ileride, gittikleri köylerde okul binalarını yapabilecek kadar kabiliyet kazanmışlardır. Yine bu devrede 250.000 tuğla kesilmiş, öğretmen adayları tuğla işinde çok çalıştıkları için yalnız başlarına tuğla yapabilecek hale gelmiş ve yapılan tuğlalarda yüzde beş fire verilmeyecek kadar başarılı olunmuştur.⁴⁴

2.2 Göl Eğitim Kursu'nun 1940 Yılı Mali Bütçesi

Eğitim Kursları'nın yaptığı bütün çalışmalar doğal olarak belirli bir mali bütçe çerçevesinde yürütülmüştür. Göl Eğitim Kursu'nun mali bütçesine bakıldığında ise, bu devrede kurs için; (657) den 17.06.1940 tarih ve 104/2 sayılı tediye [ödeme] emriyle 7622, 22.07.1940 tarih ve 1036 tediye emriyle 574, 26.07.1940 tarih ve 1274/20 sayılı tediye emriyle 5160 olmak üzere toplam 13356 lira ödenek gönderildiği görülmektedir. Bu ödeneğin kullanılış şekli aşağıdaki gibidir:⁴⁵

⁴¹ Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitim Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 932 sayı ve 15.11.1940 tarihli rapor, s. 1-2.

⁴² Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitim Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 88 sayı ve 07.06.1940 tarihli rapor, s. 2.

⁴³ Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitim Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 668 sayı ve 10.09.1940 tarihli rapor, s.2.

⁴⁴ Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitim Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 932 sayı ve 15.11.1940 tarihli rapor, s. 1.

⁴⁵ Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitim Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 932 sayı ve 15.11.1940 tarihli rapor, s. 2.

<u>Lira</u>	<u>Kr</u>	<u>Sarfiyatın nevi</u>
4504	71	İaşe
2228	93	Melbusat [Giyecek]
3378	08	Ücretler
591	00	Müfettiş yevmiyeleri
497	00	Harçlık
345	77	Müteferrika [Küçük giderler için ayrılan para]
464	35	Askere giden veya kursu ikmal eden namzetlere verilen yol parası
100	00	Tuğla için verilen
88	15	Tesisat
<hr/>		
12197	99	
380	00	(30 lira ücretli bir arabacı ve 25 lira ücretli bir bekçinin 31 Mayıs 1941 tarihine kadar 7 aylık ücretleri)
<hr/>		
12577	99	Genel toplam

Kurs için verilen ödenek 13356 lira olduğundan 778 lira 1 kuruş tasarruf edilmiştir.⁴⁶ Bu durum, dönemin şartlarına rağmen kurs harcamalarında tasarruflu hareket edildiğinin bir göstergesidir.

Kurs bittiğinde 112 eğitmen namzedi eğitmen olma ehliyetini almış; verilen on beş lira tahsisatla, her eğitmene ikişer takım çamaşır, birer iş elbisesi, bazı eğitmenlere birer bazılarına ise ikişer çift ayakkabı ve birer kat da yün elbise tedarik edilerek, eğitmenler giyim-kuşam olarak çok düzgün bir şekilde köylerine gönderilmişlerdir. Ayrıca

⁴⁶ İlgili raporda 783 lira tasarruf edildiği yazması dizgi hatasından kaynaklansa gerektir. Bkz.: Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitmen Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 932 sayı ve 15.11.1940 tarihli rapor, s. 2.

eğitmenlere köylerine gidecek kadar yol parası da verilmiştir. Buna göre, öğrenci başına, Çorumlulara, Çankırlılara 3, Sinoplulara 5.5, Zonguldaklılara 6.5, İnebolu ve Tosyalılara da 2 lira dönüş harcırahı verilmiştir.⁴⁷

Sonuç

Göl Eğitim Kursu'nda 1938 yılında başlatılan Eğitim Kursu faaliyetleri, 1939 yılında Göl Köy Öğretmen Okulu ve 1940 yılından itibaren de Göl Köy Enstitüsü bünyesinde yürütülmüştür. 1938-1947 yılları arasında Eğitim Kursu bünyesinde 8 kez kurs açılmış, 1947 yılından sonra Eğitim Kursları uygulamasına son verilmesiyle birlikte Göl Eğitim Kursu faaliyetleri de sona erdirilmiştir.

Göl Eğitim Kursu'nun faaliyet gösterdiği yıllar arasında 1940 yılı ayrı bir öneme sahiptir. Bu yılki kurs, Göl Köy Öğretmen Okulu bünyesinde açılmasına rağmen, iki hafta kadar sonra Köy Enstitüleri'nin kurulmasıyla birlikte Göl Köy Enstitüsü bünyesinde faaliyet göstermeye başlamış ve "*Köy Enstitüleri Sistemi*" denilen daha önce Türkiye'de herhangi bir yer ya da kurumda uygulanmamış olan, yeni ve orjinal bir sisteme tabi olmuştur. Sistemin kuramcısı olarak İsmail Hakkı Tonguç ve dönemin Maarif Bakanı olarak Hasan Ali Yücel'in⁴⁸

⁴⁷ Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitim Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliği İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 932 sayılı ve 15.11.1940 tarihli rapor, s. 1.

⁴⁸ 17 Aralık 1897'de İstanbul'da dünyaya gelen Hasan Âli Yücel, 1901 yılında Yolgeçen Mektebi'ne kaydolmuş, 1902/3 yılında ailesinin Gümüşsuyu'ndaki yazlık eve taşınmasından dolayı okul değiştirerek Taş Mektep'e gitmiştir. 1906 yılında Mekteb-i Osmanî'ye yazılan Yücel, 1911 yılında ise Vefa İdadîsi'ne girmiş ve 17 Ekim 1913'te ilk yazısı yayımlanmıştır. 1918 yılında Hukuk Fakültesi'ne yazılan Yücel aynı yıl *İfham* gazetesinde çalışmaya başlamış ve ertesi yıl ise Edebiyat Fakültesi'nin Felsefe Şubesi'ne yazılarak Dâru'lmuallimîn-i Âliye'nin öğrenci kadrosuna katılmıştır. 12 Mayıs 1921'de 'Ruh ve Beden' üzerine yazdığı 30 sayfalık tezini tamamlayan Yücel, 30 Haziran 1921'de yüksek öğrenimini bitirmiş ve aynı yıl 8 Kasım'da İnzibat memurluğuna atanmıştır. 25 Ağustos 1922'de Refika Hanım'la evlenmiş, aynı yıl İzmir'e öğretmen olarak atanmıştır. 1923 yılının Aralık ayında İstanbul'a dönmüş ve sırasıyla; Tarih ve Coğrafya Dâru'lmesailerî'nin alât muhafızlığı, Kuleli Askeri Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği (1 Nisan 1924 - 17 Mayıs 1924), İstanbul Erkek Lisesi'nde felsefe öğretmenliği (19 Mayıs 1924 - 31 Ağustos 1926), Galatasaray Lisesi'nde Türkçe öğretmenliği (1 Eylül 1924 - 1 Eylül 1926), İstanbul Erkek Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği (16 Kasım 1924 - 1 Eylül 1926), İstanbul Erkek Lisesi'nde felsefe ve içtimaiyat öğretmenliği (1 Eylül 1926 - 18 Ocak 1927) ve Galatasaray Lisesi'nde malumat-ı vataniye öğretmenliği (21 Kasım 1926 - 18 Ocak 1927) görevlerini yürütmüştür. 21

Türkiye’de yerleştirmeye çalıştıkları bu sistem, tamamen prensiplere dayalı, sıklıkla denetlenen ve öğrenci/öğretmen odaklı bir sistem olmuştur. Enstitü müdürünün aynı zamanda Kurs müdürü de olması aynı çatı altında iki farklı sistemin tek elden ve aynı prensiplerle yönetilmelerine olanak verdiği gibi, Enstitü öğrencilerinin de öğretmen adaylarının da bir çatı altında tek bir aile gibi yetiştirilmelerine olanak vermiştir. Öyle ki, Enstitü ile Kurs’un yemek listeleri dahi aynı düzenlenmiştir. Pratikte, öğretmenlerin ve öğrencilerin özellikle yeni kurulan Enstitü’nün yapı işlerinde birbirlerine yardımcı olmaları imcece usulünün ve iş içinde eğitimin de en kayda değer örneklerinden birini oluşturmuştur. Hangi açıdan bakılırsa bakılsın 1940 yılı gerek Eğitimci Kursları gerekse Köy Enstitüleri sistemi açısından bir geçiş evresi olarak nitelendirilebilir. Üstelik II. Dünya Savaşı gibi bütün dünyayı kasıp kavuran bir savaşın ortasında Türkiye’nin birçok yerinde olduğu gibi Kastamonu’da da yeni bir Enstitü’nün kısıtlı olanaklarla kurulmaya çalışılıyor olması ve tüm olanaksızlıklara rağmen bu Enstitü bünyesindeki Kurs’a verilen ödenekten dahi tasarruf yoluna gidilmesi, eğitim-öğretimde yapılması planlanan atılımların başarıya hızla ulaştığının önemli bir göstergesi olarak sayılmalıdır.

Ağustos 1926’da ikiz çocukları Can ile Canan dünyaya gelmiş ve Yücel ertesini yıl Mıntıkacı Müfettişi olarak İstanbul Maarif Eminliği’ne atanmıştır. 1929 yılında İkinci Sınıf Maarif Müfettişi Umumiyesi’ne yükselmiş, 11 Kasım 1930 tarihinde Mustafa Kemal ile birlikte 3 Mart 1931 tarihine değin süren bir yurt gezisine çıkmıştır. 1932 yılında Goethe madalyası ile ödüllendirilen Yücel, aynı yıl Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü’ne getirilmiş ve bu görevi 2 Nisan 1933’te değin yürütmüştür. 9 Aralık 1933’te Maarif Vekaleti Orta Tedrisat Umum Müdürlüğü’ne atanmış ve 28 Şubat 1935’e kadar bu görevi yürütmüştür. 1 Mart 1935 tarihinde ise İzmir Milletvekili olarak Meclis’e girmiştir. 1936 yılında kızı Gülümser dünyaya gelmiş, 1938 yılında Türk Tarih Kurumu üyeliğine kabul edilmiştir. 28 Aralık 1938 tarihinde Maarif Vekilliği görevine atanan Yücel, birçok serginin açılması, tercüme faaliyetlerinin başlatılması ve yürütülmesi, birçok kongrenin toplanması ve başta Köy Enstitüleri olmak üzere birçok yeni eğitim kurumunun açılmasında öncülük etmiştir. 5 Ağustos 1946 tarihine kadar birçok başarılı çalışmaya imza atan Yücel, bu tarihte görevinden istifa etmiştir. 1950 yılında Cumhuriyet Halk Partisi’nden ve Ulus gazetesinden istifa etmiş ve 1960 yılında da Cumhuriyet gazetesinden ayrılmıştır. 26 Şubat 1961 tarihinde hayata gözlerini yuman Yücel, 2 Mart 1961 tarihinde Ankara Cebeci Asri Mezarlığı’nda toprağa verilmiştir. Mustafa Çıkar, **Hasan-Âli Yücel ve Türk Kültür Reformu**, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1998, s. 177-183.

KAYNAKÇA

A. KİTAPLAR

Altunya, Niyazi: **Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış**, İstanbul, Köy Enstitülerini Araştırma ve Eğitimi Geliştirme Derneği (KAVEG), 2009.

Balkır, Süleyman E.: **Eski Bir Öğretmenin Anıları 1908-1940**, İstanbul, Arı Kitabevi Matbaası, 1968.

_____ : **Yeni Hızla Köye Doğru**, İstanbul, Kastamonu Gököylüleri Vakfı Yayınları: 1, 2002.

Çıkar, Mustafa: **Hasan-Âli Yücel ve Türk Kültür Reformu**, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1998.

Eski, Mustafa: **İsmet İnönü'nün Kastamonu Gezileri**, İstanbul, Çağdaş Yayınları, 1995.

Kirby, Fay: **Türkiye'de Köy Enstitüleri**, Ankara, İmece Yayınları, 1962.

Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı: **Köy Enstitüleri ile İlgili Yasalar**, Ankara, 2000.

_____ : **Köy Enstitüleri Programları**, Ankara, 2004.

Tonguç'a Kitap, İstanbul, Ekin Basımevi, 1961.

Tonguç, Engin: **Bir Eğitim Devrimcisi İsmail Hakkı Tonguç, Yaşamı, Öğretisi, Eylemi**, İstanbul, Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları, 2009.

Tonguç, İsmail H: **İlköğretim Kavramı**, Ankara, Piramit Yayıncılık, 2004.

Türkoğlu, Pakize: **Tonguç ve Enstitüleri**, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007.

B. ARŞİV KAYNAKLARI

Eğitmen Kütük Defteri 1938.

Kastamonu-Göl İlköğretmen Okulu Tarihçesi (1938-1955), y.y., 1956.

Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitmen Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliğı İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 302 sayı ve 02.05.1940 tarihli rapor.

Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitmen Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliğı İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 88 sayı ve 07.06.1940 tarihli rapor.

Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitmen Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekâleti İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 444 sayı ve 08.07.1940 tarihli rapor (Eğitmen Kursunun Haziran 1940 ayına ait çalışma raporu).

Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitmen Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliğı İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 668 sayı ve 10.09.1940 tarihli rapor.

Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitmen Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliğı İlk Tedrisat Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 932 sayı ve 15.11.1940 tarihli rapor.

Kastamonu-Göl Köy Enstitüsü ve Eğitmen Kursu Müdürlüğü tarafından Maarif Vekilliğı İlk Öğretim Umum Müdürlüğü'ne gönderilen 1529 sayı ve 27.08.1942 tarihli rapor.

C. GAZETE YAZILARI

Güler Yalçın, "İsmail Hakkı Tonguç'u Yaşatmak Zamanıdır!",

Cumhuriyet, 22.06.2007.

Güler Yalçın, "Tonguç, Bağımsızlığımız ve Sorumluluklarımız",

Cumhuriyet, 29.06.2009.

"250 kişilik Eğitmen Kursu Açılıyor İlköğretim Genel Direktörü ile bir heyet geldi",

Doğrusöz, 29.03.1938.

"Eğitmen Kursunda Cuma Günkü Tören",

Doğrusöz, 25 Birinciteşrin 1938.

“Eğitmen Kursunda”,

Doğrusöz, 12 Birincikanun 1938.

D. TEZLER

Burgaç, Murat: “Çifteler Köy Enstitüsü”, Bursa, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2004.

Eser, Gülşah: “Köy Enstitüleri’nde Bir Öncü: Özgün Arşivi Işığında Göl Köy Enstitüsü”, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011.

Yel, Filiz: “Atatürk Döneminde Köy Eğitimliği”, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Dr. Leyka Kırkpınar, 2008.

